

elfalazott átjáró mutatkozna. Ennél azonban érdekesebb, hogy a pincehelyiség padlója alatt itt egy falazatot vág-tak át, amelyből két darab (másodlagos felhasználású?) kőfaragvány bukkant elő. Közülük az egyik eredetileg egyértelműen egy középkori mérműves szerkezetből származhat, a másik további vizsgálatot igényel.

A gépi munka figyelemmel kísérésén túl még egy igen fontos megfigyelésre nyílt alkalom. A Ny-i oldalon végig elbontották az itteni, szomszédos Hunyadi János utcai ház kerítésfalát takaró „köpenyfalat”. Láthatóvá vált, hogy a szomszédos kerítésfal D-i szakasza egy nagyméretű teherhárító ívre épült rá. A hevederív alatt viszont egyértelműen egy korábbi épület K-i homlokzati falának egy csonkja, lábazati része tűnt elő. Ez a falazat, amely jellege és struktúrája alapján újkori jegyeket mutat, aligha lehet más, mint annak az általunk korábban keresett középkori „Ny-i istállóépületnek” egy részlete, amelyet a barokk korban újjáépítettek, s amely egészen a 19. sz. közepéig fennállt.

MAGYAR KÁROLY

44. Budapest, I. Palota út–Dísz tér Á, Kk, Tö

2008. április 3–26. között a Palota úton a Lovas út indulásától a Dísz térig kisnyomású gázvezeték fektetése miatt földmunkák folytak. A Lovas úttól a fehérvári kapu vonaláig a munka régészeti szakfelügyelet mellett folyt, melynek során régészeti jelenség nem került elő, az árok betöltését kevés 18. századi kerámiatöredék keltezte. A fehérvári kaputól a Dísz térig a nyomvonal kialakítása megelőző ásatás keretében történt. A feltárás során az amúgy igen keskeny árokban több jelentős, köztük megóvandó régészeti objektum került elő. A Ny-i részen az Árpád-kori városfal újabb, jó állapotban megmaradt szakasza mutatkozott, míg keletebbre a Végh András által 2005-ben megtalált és azonosított zsinagóga folytatását (épebb K-i és kissé roncsolt Ny-i zárófalát, valamint téglapadlóját) sikerült megfogni. A török kort három gödörnek az árokba eső részlete képviselte, valamint a jelentősen bolygatott betöltésből előkerült kerámiaanyag túlnyomó része is erre az időszakra keltezhető.

TÓTH ANIKÓ

45. Budapest, I. Szarvas tér és környéke, Tabán LT, Á, Tö, Kk

A Budai Főgyűjtő Csatorna építéséhez kapcsolódóan a Budapesti Történeti Múzeum megelőző feltárást végzett a területen. A Tabánban 6 aknát jelöltek ki, melyek gyakorlatilag a városrész megszondázását tették lehetővé.

1. sz. fogadóakna/1. szelvény (Apród utca–Ybl Miklós tér–Döbrentei utca csomópontjában): A szelvény felső 1,2–1,5 m mélységében újkori feltöltést találtunk, egy épület pincéjének betöltését tartalmazta. Az épület padlószintje alatt már a régészeti rétegek kezdődtek: a

18. századtól az Árpád-korig húzódó rétegsort találtunk. A szelvény É-i részét egy 18. századi csatorna foglalta el, és vágta a teljes rétegsort. Délebbre egy török kori gödör részlete került felszínre, az altalaj feletti utolsó réteg pedig Árpád-kori volt.

1–2. sz. indítóakna/2. szelvény (Szarvas téri csomópont): A szelvényben a feltárás kezdetekor egy feltöltött 19. századi pincét találtunk, amely szinte a teljes szelvényt elfoglalta. Falai keresztben haladtak a szelvény falaihoz képest, így az ÉK-i és a DNy-i szelvénytársak kívül esett a pince területén. Itt lehetett látni, hogy a pince lemélyítése előtt milyen viszonyok lehettek a környezetében: a DNy-i sarokban magasan, alig 50 cm-rel a jelenlegi felszín alatt megtaláltuk az altalajt, míg az É-i sarokban régészeti rétegek voltak ugyanezen a szinten (egy török kori ház omladéka). A pince falainak elbontása után, a pince padlója alatt a szelvény DNy-i felében csak altalajt találtunk, míg a szelvény ÉK-i felében török kori utat, illetve annak középkori előzményét, egy török kori ház részletét tártuk fel. Az út igen meredeken lejtett K felé. A fenti régészeti jelenségek alatt pedig mindenhol megtaláltuk az altalajt.

2–3. sz. fogadóakna/3. szelvény (Krisztina körút és az Attila út közötti zöld területen, a Szarvas tér közelében): A szelvényben újkori visszatöltést találtunk kb. 1,6 m vastagságban, amibe mindenféle korszak leletanyaga keveredett. Az altalajba igen komoly mértékben belemélyedő objektumokat találtunk, melyek pontos meghatározása a szelvény kis mérete miatt nem volt lehetséges. Ezek az objektumok a földfelszíntől kb. 4 m mélységben értek véget és nagy mennyiségű leletanyagot tartalmaztak. Az egyik legjelentősebb 17. századi nagyméretű török kori gödör(?) alatt kelta gödör részletét tártuk fel. Ezen túl egy nagyméretű újkori gödör vágta a korábbi jelenségeket.

3. sz. indítóakna/4. szelvény (Krisztina körút és az Attila út közötti zöld területen, a Dózsa György térhez illetve az Attila úthoz közelebb): A terület feltárásának kezdetekor a felső 1,5 m-en egy tabáni ház pincéjének törmelékes feltöltését, alatta vízszintesen futó rétegeket találtunk. A szelvény ÉNy-i fala mentén egy újkori fal futott. A vízszintesen futó rétegek között találtunk egy olyan réteget, amely csak magokból állt, több lekövezett szintet és a mélyebben iszapos öntéseket, melyek az Ördög-árokhoz kapcsolhatók. A szelvény aljában, közel 5 m mélyen megtaláltuk az őshumuszt, amibe bemélyedő objektumot nem találtunk. A rétegbontás során kevés leletanyagot tartalmazó rétegeket találtunk, melyek túlnyomó többségében 18. századi leletek is felszínre kerültek. A terület a fentiek alapján a középkorban és török korban az Alhévíz/Tabán városrészen kívül helyezkedett el.

4. sz. indítóakna/5. szelvény (Krisztina körút és az Attila út közötti zöld területen, a Dózsa György térhez illetve a Krisztina körúthoz közelebb): A 4. szelvényhez hasonlóan a felső szintjén újkori ház maradványait találtuk meg, és a szelvény É-i sarkába egy II. világhábo-

rús bombatölcsér részlete nyúlt be. A felső 3 m rétegei szinte teljesen megegyeztek a 4. szelvény rétegeivel, de mélyebben már eltérő szituációval talákoztunk. Az Ördög-árok közelsége miatt nagy iszapos rétegek kerültek felszínre. Az egyik ilyen réteg rengeteg 17–18. századi leletet tartalmazott, közöttük nagy mennyiségű bőrt is! A fenti réteg alatt már egyre leletszegényebb, iszapos rétegeket találtunk.

4. sz. fogadóakna/6. szelvény (Krisztina körúton): Az akna közvetlenül az Ördög-árok mellett helyezkedik el, a mai boltozott csatorna oldalához illesztve. A feltárás során kiderült, hogy az Ördög-árok jelenlegi épített csatornáját belevágták az itteni rétegsorba. Mellette megtaláltuk a humuszréteget, és alatta pedig egy iszapos feltöltődést. Objektum nem került felszínre, az akna területe az Ördög-árokba vagy annak közvetlenül a partjára eshet.

Kereszt utcai bekötés indítóaknája/ 7. szelvény (Krisztina körút és a villamossínek között, a Kereszt utca közelében): Az akna felső 2 méterében újkori építési törmelék találtunk. A szelvényben keresztben, ÉNy–DK-i irányban egy 1,1 m széles, egyik oldalán kváderkövekből, másik oldalán törtkövekből rakott falat találtunk. A felszínre került fal a Kereszt utca és a Krisztina körút kereszteződésétől ÉNy felé helyezkedik el, ÉNy–DK-i irányú, 110 cm széles fal, mely az Ördög-árok csatornájának falától 1,5 m távolságban, azzal párhuzamosan fut. A fal Ördög-árok felőli (D-i) falsíkja kváderkövekből rakott, míg a többi része törtköves márgából készült. A habarcsa meszes, kavicsos. A fal érdekessége, hogy másodlagos felhasználású követ nem lehetett látni benne és téglát is elhanyagolható mennyiségben tartalmazott. A fentiek és a korábbi budapesti feltárások tapasztalata alapján a felszínre került falat újkorinak nem tarthatjuk (másodlagos kövek és téglák hiánya, habarcs anyaga, falszövet miatt). Leginkább a késő középkori – török kori datálása feltételezhető, de nem kizárható, hogy korábban készült. A fal jelentőségét növeli, hogy Garády Sándor 1936-os tabáni ásatásai során feltárt egy ugyanilyen szerkezetű falat,⁵ mely párhuzamosan futott az Ördög-árok csatornájának falával, annak bal partján helyezkedett el, az Ördög-árok felőli (D-i) falsíkja kváderkövekből rakott, míg a fal többi része törtköves márga volt. Ehhez a falhoz kapcsolódóan egy hídfő részlete is felszínre került. Garády a falat középkori támfalnak határozta meg (a falból kibontott köveken talált kőfaragó jelek, a fal mögött felszínre került leletek alapján), mely az Ördög-árok partján állt és mintegy 32 m hosszan fel is tárta. Garády ásatási alaprajza alapján a fal követi a 19. századi telekhatárt, ugyanez mondható el a most felszínre került falrészletről is. A fenti egyezések miatt a Garády által

1936-ban feltárt támfal újabb szakasza került felszínre, mintegy 50 m-rel keletebbre, az Ördög-árok mellett.

Kereszt utcai bekötés Krisztina körúti szakaszán: Újkori feltöltést és újkori falakat lehetett rögzíteni.

PAPP ADRIENN

46. Budapest, I. Szentháromság tér, Mátyás-templom Kö

A templom rekonstrukciójához kapcsolódó, 2005 óta folyó régészeti kutatás 2008-ban a közműárkok területére szorítkozott. Május–november között, a felújítási munkák üteméhez igazodva, a templomtól D-re és K-re folytattunk megelőző feltárást a korábbi években már megfigyelt középkori temető területén. A keskeny árkokban, a szükséges rábontással, 280 sírt tártunk fel.

Az É–D irányú árok D-i szakaszán megfigyelhető volt, hogy az egyik sírsort részben már a sziklafelszínbe vágták bele. A legsűrűbb betemetkezést a templom szentélyének vonalában, a K-i oldalon rögzítettük. Jól észlelhetőek voltak a sírsorok; a rátemetések sűrűn egymásra rétegződtek. Átlagosan 6–8 réteget lehetett elkülöníteni. Feltártunk együttes eltemetést is. A vázak kibontásánál, azok elhelyezkedéséből, több esetben megfigyelhettük, hogy egyeseket valamilyen textilbe csavarva temettek el. Koporsóládás temetkezések is voltak. Általában koporsószegeket, néhány temetkezésnél viszont a váz alatt és körülötte levő koporsódeszkák maradványait is sikerült feltárni.

A melléklet kevés volt. Egy sírban találtunk feltételezhetően rózsafűzérdarabokat. Az eltemetettek ruházatáról csak a több sírban is feltárt franciakapocs, esetleg övcsat árulkodott. A templom szentélyénél, a közműnyomvonal áttervezésével, a temető egyik szakaszát visszatemettük.

A templom DK-i sarkánál a Schulek Frigyes által vissza-, ill. elbontott DK-i mellékszentély megmaradt alapfalrészleteit sikerült feltárni.

Munkatársak: Böröczky Blanka, Szilágyi Gábor.

B. NYÉKHELYI DOROTTYA

47. Budapest, I. Ybl Miklós tér Kú, Ú

2008. június 17. és július 15. között az Öntőház lépcső Duna felé meghosszabbított vonalában, a zöld területen próbafeltárást végeztünk egy kb. 30 m²-es szondában. Célja az eddig csak alaprajzról, illetve látképekről ismert török kori dunai védmű erre a területre eső maradványainak pontos lokalizálása volt. A szondában két É–D irányú, vegyes kő-, téglafal; egy újkori épület 120 cm vastag, Dunára néző homlokzati fala, és egy 60 cm vastag osztófala került elő, melyek pinceteret határoltak le. A pince betöltése a II. világháború utáni tereprendezésből származó köves-téglás-szemetes omladékból állt.

A pince teljes kibontása után mindkét pincetérben egy-egy szondában áttörtük az alapozást. A K-i oldalon a

5 GARÁDY S.: Jelentés az 1936–42. évben végzett ásatásokról. In: Budapest Régiségei XIII. (1943) 403–404. 3. kép. GARÁDY S.: Budapest területén végzett középkori ásatások összefoglaló ismertetése 1931–1941. II. rész. In: Budapest Régiségei XIV. (1945) 411–418. 23–25. kép